

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Jarosław Babiński, Tomasz Pawlikowski, Witold Płotka, Marek Porwolik, Joanna Pyłat, Marcin Trepczyński

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2021

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

**Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Kultura – Interwencje 2021”**

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów POLSKA

www.roczniktomistyczny.pl

e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.

ul. Raszyńska 13

05-500 Piaseczno

www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	11
------------------	----

Rozprawy i artykuły

Michel Bastit	
Jerzy Kalinowski – życie filozoficzne w zawieruchach XX wieku.....	15
Mieczysław Gogacz	
L'homme en tant qu'homme et en tant que personne.....	25
Henryk Majkrzak	
Św. Tomasz i jego metafizyka istnienia	37
Andrzej Maryniarczyk	
Mały błąd na początku wielkim jest na końcu. Tomaszowa reinterpretacja rozumienia bytu i istoty podstawą odkrycia Pierwszej Przyczyny jako <i>Ipsum Esse</i>	57
Natalia Gondek	
Specyfika metody separacji w koncepcji metafizyki realistycznej	
Andrzeja Maryniarczyka.....	79
Tomasz Duma	
Rola istnienia (bytu) w metafizycznym wyjaśnianiu rzeczywistości	95
Artur Andrzejuk	
Komentarz Tomasza z Akwinu do <i>Liber de causis</i> – odyseja tekstów i koncepcji przez kultury, epoki i szkoły filozoficzne.....	115
Michał Zembrzusi	
Głupota, ignorancja i <i>acedia</i> a poznanie intelektualne i działanie moralne	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk	
Jedność kontemplacji i działania w życiu Wandy Malczewskiej.....	147
Katarzyna Bałdyga	
Świadectwa lektury św. Tomasza z Akwinu w twórczości Czesława Miłosza	163
Magdalena Płotka	
Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons.....	181
Izabella Andrzejuk	
Antropologiczne aspekty doświadczenia mistycznego w ujęciu Mieczysława Gogacza.....	195
Agnieszka Gondek	
Warunki niezbędne w wychowaniu i kształceniu w szkole średniej w ujęciu Mieczysława Gogacza.....	213
Ewa Agnieszka Pichola	
Symulator rzeczywistości – uwagi o procesie nauczania zdalnego.....	223

Edycje i tłumaczenia

Szymon Stanuła Garrigou-Lagrange'a koncepcja bytu. Wstęp do przekładu artykułu <i>Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości</i>	237
Réginald Garrigou-Lagrange Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości.....	243

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2020/2021	251
Izabella Andrzejuk Sprawozdanie z przyznania Nagród im prof. Mieczysława Gogacza za najlepsze prace magisterskie z tomizmu 21 listopada 2020	255
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z Sympozjum Tomistycznego w Łomży 10 marca 2021 roku	259
Marian Szymonik Przyjaciel człowieka i mądrości. Recenzja: <i>Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB</i> , red. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, 1340 stron	263
Artur Andrzejuk Recenzja: Kazimierz Gryżenia, <i>Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza</i> , Lublin 2019, stron 298... ..	277
Izabella Andrzejuk Recenzja: Włodzimierz Galewicz, <i>Studia z klasycznej etyki greckiej</i> , Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, stron 235	281
Artur Andrzejuk Recenzja: Bartłomiej Krzych, <i>Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, stron 108.....	287
Artur Andrzejuk Recenzja: Marek Czachorowski, Tomasz Mamełka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, <i>Mieczysław Albert Krąpiec</i> , red. Z. Pańpuch (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, stron 220; toż w wersji angielskiej, tamże, stron 228.....	291
Artur Andrzejuk Recenzja: Mikołaj Krasnodębski, <i>W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)</i> , Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, stron 330.....	297

Julia Rejewska

Aktualność etyki tomistycznej Recenzja: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020, stron 164 (e-book: www.tomizm.org); Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa 2021 stron 171 (wydanie „papierowe”)..... 301

Nota o autorach..... 307

Table of Contents

Editorial.....	11
----------------	----

Dissertations and Articles

Michel Bastit	
Jerzy Kalinowski – his philosophical life in the turmoil of the 20th century.....	15
Mieczysław Gogacz	
Human as a human and human as a person.....	25
Henryk Majkrzak	
Saint Thomas Aquinas and his metaphysics of existence.....	37
Andrzej Maryniarczyk	
A small mistake in the beginning is a big one in the end. Thomas Aquinas's reinterpretation of the understanding of being and essence as the basis for the discovery of the First Cause as <i>Ipsum Esse</i>.....	57
Natalia Gondek	
Specifics of the method of separation in Andrzej Maryniarczyk's conception of realistic metaphysics.....	79
Tomasz Duma	
The role of existence (of being) in the metaphysical explanation of reality.....	95
Artur Andrzejuk	
Thomas Aquinas Commentary on <i>Liber de Causis</i> - an odyssey of texts and concepts through cultures, epochs and philosophical schools	115
Michał Zembrzuski	
Stupidity, ignorance, <i>acedia</i> and their meaning for the intellectual cognition and moral action.....	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk	
Unity of contemplation and action in the life of Wanda Malczewska	147
Katarzyna Bałdyga	
St. Thomas Aquinas in the works of Czesław Miłosz.....	163
Magdalena Płotka	
Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons	181
Izabella Andrzejuk	
Anthropological aspects of mystical experience in the account of Mieczysław Gogacz.....	195
Agnieszka Gondek	
Necessary conditions in upbringing and education in high school according to Mieczysław Gogacz.....	213
Ewa Agnieszka Pichola	
Reality Simulator, remarks on a process of online education.....	223

Editions and Translations

Szymon Stanula

Garrigou-Lagrange's concept of being. Introduction to the translation of the article
The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 237

Réginald Garrigou-Lagrange

The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 243

Reports and Reviews

Natalia Herold

Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2020/2021 academic year 251

Izabella Andrzejuk

Report on the Awards of prof. Mieczysław Gogacz for the best MA theses in Thomism
November 21, 2020..... 255

Michał Zembrzuski

Report from the Thomistic Symposium in Łomża. March 10, 2021 259

Marian Szymonik

A friend of man and wisdom. Review: *Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB*, ed. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, pp. 1340 263

Artur Andrzejuk

Review: Kazimierz Gryżenia, *Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza*, Lublin 2019, pp. 298 277

Izabella Andrzejuk

Review: Włodzimierz Galewicz, *Studia z klasycznej etyki greckiej*, Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, pp. 235 281

Artur Andrzejuk

Review: Bartłomiej Krzych, *Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka*, Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, pp. 108 287

Artur Andrzejuk

Review: Marek Czachorowski, Tomasz Mamelka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, Mieczysław Albert Krąpiec, red. Z. Pańpuch (*Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej*, ed. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, pp. 220; English version, pp. 228 291

Artur Andrzejuk

Review: Mikołaj Krasnodębski, *W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, pp. 330 297

Julia Rejewska

Topicality of Thomistic Ethics. Review: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020 301

Note about authors 307

Jerzy Kalinowski – życie filozoficzne w zawieruchach XX wieku

Tłumaczenie Marek P. Prokop

Słowa kluczowe: Jerzy Kalinowski, tomizm, logika norm, filozofia prawa, metafizyka

Jerzy Kalinowski urodził się w 1916 roku w Lublinie, a zmarł w Dijon (Francja) w 2000 r. Jego ojciec był prominentnym prawnikiem we Lwowie i Lublinie, a matka była siostrą filozofa i logika Zygmunta Zawirskiego, ucznia Kazimierza Twardowskiego. Po ukończeniu w 1934 roku słynnego gimnazjum jezuickiego w Chyrowie, podjął studia prawnicze na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, podczas których Czesław Martyniak¹ zainteresował go problemami filozofii prawa. Jerzy Kalinowski, zmobilizowany w 1939 roku, wraz z armią polską znalazł się we Francji, gdzie podjął na nowo studia prawnicze w Poitiers. W tym okresie interesował się też

myślą św. Tomasza z Akwinu. Wróciwszy do Polski w 1947 roku obronił rozprawę doktorską z prawa na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, zatytułowaną *Teoria reguły społecznej i reguły prawnej Leona Duguit*, po czym zaczął wykładać filozofię prawa na Wydziale Prawa i Ekonomii KUL. Z czasem, pod wpływem lektury tekstów swego wuja, Zygmunta Zawirskiego, głównym przedmiotem jego zainteresowań naukowych stała się logika. Pierwszym ważnym owocem badań w tej dziedzinie była praca habilitacyjna pod tytułem *Logika zdań praktycznych*, przedstawiona na KUL-u w 1951 roku. Opracowanie tego zagadnienia okazało się jednym

Prof. Michel Bastit, profesor filozofii starożytnej i średniowiecznej oraz metafizyki na Uniwersytecie Burgundii w Dijon, członek Akademii Poincaré w Nancy.

¹ Czesław Martyniak (1906-1939) – uczeń Jacquesa Maritaina, wykładał na KUL-u prawo naturalne inspirowane tomizmem. Został rozstrzelany przez Niemców w Lublinie na początku II wojny światowej.

z pierwszych systemów logiki norm w tym czasie. I tak, w roku habilitacji Kalinowskiego, Fin Georg Henrik von Wright opublikował swoją *Deontic Logic*, a książka Kalinowskiego została opublikowana dwa lata później pod tytułem *Teoria zdań normatywnych (Théorie des propositions normatives)*. W 1952 roku komunistyczny rząd PRL zamknął Wydział Prawa i Ekonomii KUL, w wyniku czego Kalinowski przeniósł się na Wydział Filozofii, gdzie wkrótce został dziekanem. Funkcję tę sprawował do 1957 roku, czyli w okresie największego natężenia stalinowskiego terroru w Polsce. Starał się utrzymać funkcjonowanie wydziału pomimo zewnętrznych ataków administracyjnych i ideologicznych. Zatrudnił wielu nowych wykładowców, by zastąpić tych, którzy zostali usunięci przez reżim. Wśród nich znalazł się m.in. metafizyk Mieczysław Albert Krąpiec oraz etyk Karol Wojtyła. W wyniku starań Kalinowskiego wydział wzbogacił się o wykłady z epistemologii i filozofii przyrody. Zorganizował także (półprywatne) seminarium metodologii filozofii, w którym uczestniczyli studenci wyższych lat oraz wykładowcy – zwłaszcza

logicy, a także metafizycy i historycy, np. Stefan Świeżawski. Organizował i prowadził spotkania naukowe, na których analizowano m.in. oryginalne teksty Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu.

W 1958 roku z powodu rozlicznych trudności spowodowanych przez władze państwowe opuścił Polskę i osiedlił się we Francji. Zaczął wykładać filozofię w Instytucie Katolickim w Lyonie i równocześnie przygotowywał habilitację z filozofii, którą obronił w 1968 roku pt. *Le problème de la vérité en morale et en droit (Problem prawdy w moralności i prawie)*². Jako pracę dodatkową przedstawił publikację *Querelle de la science normative (Spór o nauki normatywne)*. Z powodu rozruchów studenckich, jakie wybuchły w tym czasie na uniwersytetach francuskich, nie przyjął etatu zaproponowanego mu na Sorbonie i wybrał badania naukowe w Centre Nationale de Recherches Scientifiques (Narodowe Centrum Badań Naukowych). Badania te związały go z Centre de Philosophie de Droit (Centrum Filozofii Prawa), kierowanego przez Michela Vileya, który stał się jego przyjacielem i współpracownikiem³.

I. Dobrze rozumować, by dobrze działać (K1 i K2)

Polska filozofia uniwersytecka była mocno naznaczona rozwojem studiów lo-

gicznych. Od czasów Kazimierza Twardowskiego (1866–1938), wielkiego

² Przyczyną przygotowania ponownej habilitacji było nieuznanie przez władze francuskie polskiej habilitacji.

³ Kompletną bibliografię wraz z kilkoma pracami o Autorze można znaleźć w: Jerzy Kalinowski: *logique et normativité, Philosophia Scientiae* 2006, vol.10, cahier I, Kimè, Paris (bibliografia J. Kalinowskiego na ss. 195–221); w literaturze polskiej sylwetka Kalinowskiego dość wyczerpująco jest przedstawiona przez T. Kwiatkowskiego, *Kalinowski Jerzy Dominik Maria*, w: *Encyklopedia Filozofii Polskiej*, t. 1, Lublin 2011, s. 615–618.

filozofa lwowskiego, dominowała idea filozofii ścisłej, wywodzącej się od Franciszka Brentano, arystotelika, wychowanego na filozofii scholastycznej. Kalinowskiego refleksja nad logiką norm (określenie to wolał od określania „logika deontyczna”, promowanego przez G. H. von Wrighta) zakorzeniła się w tradycji logiki szkoły lwowsko-warszawskiej, jako że była już używana przez recenzentów jego pracy doktorskiej, mianowicie Tadeusza Kotarbińskiego i Jerzego Śłupeckiego. W tej pracy zaprezentował system logiki norm (K₁, później dopełniony przez K₂).

System Kalinowskiego odnosi się do zdań normatywnych, używanych przez prawników i etyków. Chodziło mu przede wszystkim o zbadanie ich racjonalności. W pierwszej wersji, w rozprawie habilitacyjnej z 1951 roku, Kalinowski wskazał na pięć relacji normatywnych, które można sformułować następująco: „musi zrobić”, „musi nie zrobić”, „ma prawo zrobić”, „ma prawo nie zrobić”, „może zrobić” (i w domyśle „może nie zrobić”). Później, w systemie K₂, pod wpływem Roberta Blanchégo z Tuluzy, wprowadził szóstą relację, którą można sformułować: „powinien zrobić lub powinien nie zrobić”. System K₁ można odczytać w dwóch perspektywach, mianowicie matrycowej lub aksjomatycznej, natomiast system K₂ jest aksjomatyczno-dedukcyjny.

Aby mógł mieć miejsce wolny wybór, Kalinowski korzysta w logice normatywnej z analogii wyciągniętej z logiki modalnej. Inspiracją do tego była logika trójwartościowa Jana Łukasiewicza.

Między koniecznością a niemożliwością znajduje się możliwość. A to pozwala na zrozumienie, że jeżeli pewne akty są z konieczności dobre lub złe, to inne są neutralne, gdy są ujęte abstrakcyjnie, lecz stają się dobre lub złe *in concreto*.

Jerzy Kalinowski chciał, aby jego systemy nie były wyłącznie teoretycznymi konstruktami, lecz aby za ich pomocą można było opisać praktyczną działalność prawników i etyków. Pisał: „Potrzeba przede wszystkim, aby logicy deontyczni pozbyli się apriorycznej twórczości takich formalizmów, jakie tworzą matematycy, aby nie poświęcili swego wysiłku logice, którą nazwalibyśmy «logiką-konstrukcją», lecz aby zobowiązali się do praktykowania «logiki-poznania», to znaczy, żeby poznawali realne i logiczne fundamenty etyki, prawa i techniki – żeby wymienić tylko te trzy podstawowe dziedziny norm i wnioskowań normatywnych”⁴.

Prawo i zasady prawne są tu rozumiane przez Kalinowskiego jako normy przyzwalające i zabraniające. Był to temat często podejmowany w dyskusjach z Michelelem Villeyem. Logika bowiem, charakterystyczna dla polskiej tradycji, odnosi się do rzeczywistości, a nie do fikcji. W kontekście tego jednak pojawiało się pytanie o samą rzeczywistość. To pytanie doprowadziło Kalinowskiego do dyskusji z uczniami Stanisława Leśniewskiego, którzy ograniczali rzeczywistość do rzeczy (reizm), ale z którymi zgadzał się, przyjmując – jak oni – anty-platonizm jako przeciwstawienie się Bertrandowi Russellowi. Odnosząc się do rzeczywistości w zdaniach nor-

⁴ G. Kalinowski, *La logique des normes*, Paris 1972, s. 202.

matywnych, systemy K₁ i K₂ wywodzą się z logiki norm, a nie z logiki narzucanych wypowiedzi, dlatego nie tworzą logiki deontycznej. Na ten temat Kalinowski przeprowadził długą dyskusję z von Wright'em, podczas której podkreślił poznawczy (*cognitivist*) charakter swojej logiki w przeciwieństwie do logiki von Wrighta, która pozostawała woluntarystyczna: „Von Wright deklaruje się jako zwolennik anty-poznawczy (*non-cognitivist*). Wnioskuje więc, że pojęcia logiki przekraczają dziedzinę prawdy”⁵. Natomiast Kalinowski twierdzi, że „jakikolwiek mógłby być w nas związek irracjonalnego z racjonalnym, nawet wpływ pierwszego na drugi, moralność i związane z nią prawo są realnym poznaniem i jako takie chcieliśmy je ukazać; na pewno są poznaniem specyficznym w tym sensie, że są poznaniem dobra i zła, ale jednak poznaniem inte-

lektualnym i z tego powodu podpadającym pod kategorie prawdy i fałszu”⁶.

Nie ma więc dla Kalinowskiego bariery między tym, co jest, i tym, co powinno być. Takie wnioski wyciąga Kalinowski z analogii, jaką św. Tomasz przeprowadza między pierwszymi zasadami rozumu teoretycznego i zasadami rozumu praktycznego (prasumienia): istnieją więc wśród pierwszych zasad etyki i prawa – *bonum est faciendum*, ... „takie zasady, które określa jako analityczne (*per se nota*), ale analityczne *a posteriori*, czyli o podstawach ontycznych, odkrytych eksperymentalnie”⁷. W tym punkcie jednocześnie zbliża się i dystansuje nasz filozof wobec koncepcji prawa stanowionego i prawa naturalnego w ujęciu Johna Finnis’a, gdyż według Kalinowskiego „filozofia moralna jest skutkiem «metafizyki» i «przesłanką» życia”⁸.

2. Drogi do realizmu ontycznego

Równoległe do prac z metafizyki, o których jeszcze będziemy mówić, Kalinowski kontynuował swoje badania nad logiką normatywną i nienormatywną. Dzięki przetłumaczeniu i skomentowaniu prac Stanisława Leśniewskiego, którego logika jest bardzo interesująca ze względu na realistyczne jej ujęcie (choć trochę nominalistyczne), Kalinowski przyczynił się do spopularyzowania tego polskiego logika we Francji.

Podjmując badania w dziedzinie logiki norm, Kalinowski zawsze zachowywał opcję ontologiczną w sensie metafizyki realistycznej. I tak, rozwijając refleksję nad semiotyką, starał się uniknąć niebezpieczeństwa szkotystycznego – dominacji sensu, jak i błędu okhamowskiego – dominacji znaku: „Znaczenie (*signification*) – pisał – jest funkcją, którą pełni znak (wyrażenie) w języku ze względu na pojęcie, sąd lub ciąg sądów ... Natomiast oznaczanie (*désignation*),

⁵ Tenże, *La logique déductive*, Paris 1996, s. 102.

⁶ Tenże, *Le problème de la vérité en morale et en droit*, Lyon 1967, s. 272.

⁷ Tenże, *Initiation à la philosophie morale*, Paris, 1966, p. 197.

⁸ Tamże.

gdy zmienia się ujęcie oznaczania z jego właściwej treści, a używa się w jego miejsce pojęcia znaczenia, jest funkcją, którą spełnia znak (wyrażenie) w języku albo ze względu na jakiś byt (bytowanie) lub stan realnej rzeczy, albo ze względu na jakiś przedmiot lub stan rzeczy czysto intencjonalnej⁹.

Ta odwołująca się do realizmu i do tomizmu teoria doprowadziła Kalinowskiego do przeciwstawienia się nadużyciu redukcji fenomenologicznej. W związku z tym musiał też określić swoje stanowisko wobec filozoficznego dzieła swego kolegi i przyjaciela Karola Wojtyły, późniejszego papieża i świętego, Jana Pawła II, którego, gdy był dziekanem, przyjął do pracy na KUL. Pomimo przeróżnych prób interpretowania bardzo krytykowanej książki Wojtyły *Osoba i czyn*, Kalinowski wskazywał na zasadniczo tomistyczny charakter tej pracy. W perspektywie realistycznej i tomistycznej podkreślał, by odwoływanie się autora *Osoby i czynu* do świadomości zrozumieć jako sumienie kontemplatywne, a nie aprioryczną i subiektywną świadomość.

Twórczość metafizyczna Jerzego Kalinowskiego znalazła pełny wyraz w książce zatytułowanej *Nieosiągalna metafizyka (L'impossible métaphysique)*¹⁰. Oczywiście sam tytuł należy rozumieć *cum grano salis* (z odrobiną sceptycyzmu). Autor pragnie wykazać, że całkiem możliwe jest osiągnięcie poznania bytu jako bytu bez wyrzekania się ani rygoru rozumowań, ani podstaw eksperymental-

nych. Według Kalinowskiego metafizyka, odrębna od logiki, jest tożsama z filozofią; natomiast filozofia przyrody ma trudności ze znalezieniem sobie miejsca w tym schemacie. W pierwszej części tego dzieła przedstawione są podstawowe zarzuty postawione metafizyce kolejno przez Hume'a, Kanta, neopozytywistów (przede wszystkim Carnapa), marksistów i w końcu Heideggera. Argumenty każdego z tych autorów lub szkół są szczegółowo przedstawione i analizowane, a następnie formułowane są na nie równie precyzyjne odpowiedzi. Warto zauważyć, m.in., że Kalinowski prezentuje Heideggera jako głosiciela projektu filozofii, którego nie da się zrealizować, gdyż wszelkie podejście intelektualne do bytu jest tam z góry uznane za problematyczne. To, co charakterystyczne dla wszelkiej krytyki metafizyki, to nieufność wobec możliwości ludzkiego intelektu, uznanie, że nie można dojść do metafizyki, która będzie poznaniem pewnym. Podejście Kalinowskiego jest wprost przeciwne, gdyż poszukiwał tego, co często nazywał „wiedzą metafizyczną” (*une métaphysique-savoir*).

Nie pominął również odnotowania niezrozumienia różnicy między religią, która jest postawą, a metafizyką, będącą poznaniem. Kalinowski nie miał także trudności w wykazaniu, że Heideggerowskie krytyki onto-teo-logii były zasadne w stosunku do metafizyk Spinozy czy Leibniza, lecz nie odnosiły się do myśli św. Tomasza z Akwinu, dla

⁹ Tenże, *La logique déductive*, Paris, 1996, p. 19-20. Kalinowski twierdzi, że utożsamiając lub zamieniając 'znaczenie' na 'oznaczanie' wskazujemy zawsze na pojęcia, sądy..., a nie na realne byty czy w pewnym sensie 'realne' stany intencjonalne [przyj. M.P.P.].

¹⁰ Paris 1981.

którego ściśle postępowanie intelektualne zawsze pozostawało związane z poznaniem bytu. Święty Tomasz, podkreślał Kalinowski za Gilsonem, „uważa Boga za bytującego, za Bytowanie, za *ens primum*, za Tego, który jest *maxime ens*, ponieważ pojęcie bytowania (*ens*) jest transcendentalnie analogiczne do faktu, że bytowania inne niż Bóg są stworzone przez Niego i stąd partycypują w Jego ‘bytowości’ ...”, lecz nie omieszczał stwierdzić, że „*licet versus sit Deum esse*

super omne ens quam esse ens” („z jednej strony *esse* Boga jest bardziej ponad wszelki byt niż *esse* bytu – *De natura generis*, rozdz. 1)¹¹, co wcale nie przeszkadza, z powyższych powodów, by kilka linijek dalej dopowiedzieć, że pojęciem „*ens* można określać nie tylko stworzenie, lecz także Stwórcę i to w sposób wskazujący na absolutne pierwszeństwo, gdy chodzi o Niego, gdyż «bytowość» absolutna znajduje się w Bogu i tylko w Nim samym”¹².

3. Porządkowanie rzeczywistości

W drugiej części dzieła Kalinowskiego przedstawiona jest sama metafizyka¹³. Chodzi tu o zbadanie ostatecznych wyjaśnień na temat bytów danych nam w doświadczeniu. Najpierw ustala się odrębność między bytami samodzielnymi i bytami, które są zależne od bytów samodzielnych, po czym przychodzi się do odróżnienia istoty od istnienia oraz uznania tej różnicy jako realnej. Następnie przechodzi się do ustalenia możliwości ruchu (zmiany), wykazując odrębność aktu od możliwości. Zmiana substancjalna wprowadza odróżnienie materii od formy, a także ujawnia jedność formy substancjalnej. To pozwala na pogłębienie zagadnienia zmiany, dzięki odkryciu w bytach elementu nie-

zmiennego i elementu zmiennego, aby w ten sposób definitywnie określić możliwość zmiany przypadłościowej. Wśród bytów, które doświadczamy, znajduje się jeden, który wymaga starannego omówienia, a to powodu jego specyficznych działań, którymi są konceptualna abstrakcja i intelekacja. To one ujawniają, iż zależą od jakiegoś pryncypium o naturze niematerialnej, duchowej, która konstyuuje formę substancjalną właściwą człowiekowi. Ze względu na tę naturę, dusza ludzka subsystuje (istnieje samodzielnie) i jest nieśmiertelna. Dlatego też człowiek, będąc indywidualną substancją o naturze duchowej, jest w konsekwencji osobą. A zatem wśród bytów doświadczanych przez nas znajduje się

¹¹ Dziś uważa się to za przypisywaną Tomaszowi z Akwinu pracę nieautentyczną, Zob. James A. Weisheipl, *Tomasz z Akwinu. Życie, myśl i dzieło*, tłum. Cz. Wesółowski, Poznań 1985, s. 486-487; Jean-Pierre Torrel, *Tomasz z Akwinu – człowiek i dzieło*, tłum. A. Kuryś, Warszawa 2008, s. 447-448. W projekcie *Corpus Thomisticum* (www.corpusthomisticum.org) wyraża się przypuszczenie, że autorem tego traktatu jest angielski tomista Tomasz Sutton [przyp. Redakcji]

¹² *L'Impossible Métaphysique*, s. 130-131.

¹³ Tamże. Rozważania tego paragrafu w całości odnoszą się do tej książki, a szczególnie jej drugiej części, poświęconej filozofii bytu [przyp. Redakcji].

jeden byt niematerialny. Różnorodność bytów z kolei zmusza nas do stwierdzenia, że są byty poruszające i poruszane; byty, które przyczyniają, i te, które są przyczynowane, byty, które kierowane ku jakiemuś celowi, i te, które kierują do celu, byty przygodne i byty konieczne, byty mniej lub bardziej dobre. Czy jest możliwe, aby istniały te różnice bez istnienia bytu pierwszego w każdej z tych linii przyczynowości czy hierarchii? Ta kwestia zostanie rozwiązana przez przeprowadzenie dowodów na istnienie Pierwszego Poruszyciela, Pierwszego Sprawcy. Kalinowski proponuje w tym miejscu logiczne sformalizowanie *prima via*: - jeżeli nie q , to nie p , więc jeżeli p to q ; czyli $(\sim q \rightarrow \sim p) \rightarrow (p \rightarrow q)$. Czyli, nie ma ruchu bez motoru, więc gdy jest ruch, to jest motor. Odkrycie istnienia Boga daje nam powód bycia innych bytów. Prowadzi to do naszkicowania teologii naturalnej, w której centrum ukonstytuowane jest przez transcendencję, prostotę i doskonałość. Oczywiście to wszystko wymaga odwołania się do zrozumienia transcendentnie analogicznych pojęć „bytowania” i „bytu”.

Przyjąwszy taką postawę, Kalinowski rozważa opracowanie ontologii we właściwym sensie, to znaczy, aby odkryć i sformułować rzeczywiście pierwsze zasady transcendentnie analogiczne tego, co jest. To zadanie przechodzi przez unaocznienie analogicznego charakteru koncepcji bytu (to, co wyznacza strukturę ontyczną właściwą każdemu bytowi), a następnie wskazanie na inne transcendentalia, które z tego wynikają i prowadzą do odkrycia pierwszych pryncypiów bytu i poznania, czyli zasady tożsamości, niesprzeczności, wyłączonego środka, do których dochodzi zasada racji dostatecznej, przyczynowość i w końcu celowość. Kalinowski kończy swój wykład metafizyki uwagami metodologicznymi lub meta-metafizycznymi. Metafizyka jawi się w jego myśli jako system niesformalizowany i nieformalizowalny, lecz aksjomatyzowalny według porządku wprowadzania tez metafizycznych pierwszych i kolejnych. Omawiana publikacja Kalinowskiego była pozytywnie przyjęta przez Étienne Gilsona, czemu dał wyraz w trzech listach umieszczonych na końcu książki *L'Impossible Métaphysique*.

4. Troska o Kościół i życie naukowe

Kalinowski zawsze troszczył się o miejsce filozofii w nauczaniu i w życiu Kościoła katolickiego. Dlatego wobec anty-filozofizmu, który pojawił się na Soborze Watykańskim II, wraz ze swoim kolegą i przyjacielem Stefanem Swie-

żawskim zaproponował program filozofii zarazem żywej i zarazem tradycyjnej, który zilustrował w kolejnej, bardzo osobistej publikacji, wzbudzającej jeszcze i dziś duże zainteresowanie – *La philosophie à l'heure du Concile*¹⁴. Troska o ży-

¹⁴ Jerzy Kalinowski, Stefan Swieżawski, *La philosophie à l'heure du Concile*, Paris 1965, 2014. Książka wydana po raz pierwszy między trzecią a czwartą sesją Soboru i powtórnice w 2014 roku. Wersja

cie filozoficzne wewnątrz Kościoła, która przejawiała się już w początkach kariery Kalinowskiego, skonkretyzowała się także podczas przygotowywania encykliki *Fides et ratio* Jana Pawła II. Był profesorem i dziekanem z Lublina, mieszkając we Francji, zawsze pozostał w relacjach korespondencyjnych lub osobistych z dawnymi polskimi przyjaciółmi i kolegami, którzy zajmowali się filozofią, a szczególnie z papieżem Janem Pawłem II. Dlatego też został zaproszony razem ze Stefanem Swieżawskim i Albertem Krąpcem na prywatne seminarium do Castel Gandolfo w momencie przygotowywania tej encykliki, której późniejszą publikację odebrał Kalinowski z dużym zadowoleniem. Zakorzenione w katolicyzmie myślenie Jerzego Kalinowskiego w żadnym wypadku nie przeszkodziło w odbiorze jego prac, w dyskusjach nad nimi, podejmowanych przez logików i filozofów prawa na całym świecie, o czym świadczy dość licz-

ne tłumaczenia jego prac, szczególnie zaś *Logiki norm* oraz częste zaproszenia na międzynarodowe kolokwia i liczne publikacje w zagranicznych periodykach.

Cel, który wyznaczył sobie Kalinowski, aby zaprezentować tezy tomizmu za pomocą instrumentów nowoczesnej logiki pozwalającej na dużą precyzyjność został w pełni osiągnięty. Nadał on tej myśli wielką siłę przekonującą. Mimo to francuska opinia publiczna, oprócz kilku wybitnych wyjątków (takich jak Gilson czy Jean-Louis Gardies), pozostała raczej obojętna na usiłowania Kalinowskiego. Intelktualny klimat francuski był bez wątpienia mało sprzyjający, nawet w gronie tomistów, by przyjąć ścisłą, zrównoważoną i jasno sformułowaną myśl tomistyczną. Wypada mieć nadzieję, że pozostawione przez Kalinowskiego dzieła mogą w przyszłości przyczynić się do polepszenia tej sytuacji.

polska: *Filozofia w dobie soboru*, tłum. Cezary Gawrysiak, Maria Gawrysiak, Warszawa 1995.

Po tej publikacji Jacques Maritain wysłał autorom długi list, który został wydany przez Charlesa Journeta w „Nova et Vetera” (1965) 4, s. 242-249 i powtórnice w 1973 w *Approches sans entraves* przez wydawnictwo Fayard, gdzie jest opublikowany jako rozdział 4. Ten list znajduje się także w Jacques i Raisa Maritain, *Oeuvres complètes*, t. XIII, Paris 1993, s. 537-546.

Bibliografia

1. Georges Kalinowski, *Initiation à la philosophie morale*, Paris, 1966
2. Georges Kalinowski, *Le problème de la vérité en morale et en droit*, Lyon, 1967.
3. Georges Kalinowski, *La logique des normes*, Paris, 1972.
4. Georges Kalinowski, *L'impossible métaphysique*, Paris, 1981.
5. Georges Kalinowski, *Sémiotique et philosophie*, Paris, 1985.
6. Georges Kalinowski, *Autour de personne et acte de Karol Cardinal Wojtyła. Une rencontre de la phénoménologie et du thomisme*, Aix-en-Provence, 1987.
7. Georges Kalinowski, *La phénoménologie de l'homme chez Husserl, Ingarden et Scheler*, Paris, 1992.
8. Georges Kalinowski, *La logique déductive. Essai de présentation aux juristes*, Paris, 1996.

Jerzy Kalinowski – La vie philosophique dans les tourmentes du XX siècle

Mots clés : Georges Kalinowski, thomisme, logique des normes, philosophie du droit, métaphysique

Il y a vingt ans Georges Kalinowski est mort. Il était un philosophe polono-français spécialiste de la philosophie du droit. En Pologne G. Kalinowski était l'un des fondateurs, avec Stefan Swieżawski, Mieczysław A. Krąpiec o.p., Stanisław Kamiński, Karol Wojtyła, Marian Kurdziałek entre autres, de ce qu'il appellera dans la „Revue philosophique de Louvain” – „L'école philosophique lublinoise”. A cause de problèmes qu'il a subi par le régime politique communiste, en 1958 il choisit de venir en France. Sa philosophie, il l'a présentée dans *L'Impossible Métaphysique* et *La Philosophie à l'heure du Concile*, d'inspiration aristotélicienne et thomiste, où il a exposé la structure ontique de la réalité, de l'homme et de Dieu. A la base de cette

compréhension de l'homme et s'appuyant sur les propriétés transcendantales des êtres, d'où découlent les premiers principes de la connaissance, tels que les principes d'identité de l'être, de non-contradiction, de tiers exclu ou de raison d'être, G. Kalinowski élaborera sa philosophie du droit étroitement liée à la philosophie morale qui «est la 'conclusion' de la métaphysique et la 'prémisse' de la vie», présentée dans *Le problème de la vérité en morale et en droit* et dans *Initiation à la philosophie morale*. L'œuvre de Kalinowski, traduit en plusieurs langues, spécialement *Logique des Normes*, propose le réalisme philosophique thomiste dans les domaines divers comme métaphysique, théorie de la connaissance, éthique et droit.

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007) oraz (wspólnie z Arturem Andrzejukiem) *Tomasz z Akwinu jako etyk* (Warszawa 2021). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Katarzyna Bałdyga – doktor nauk humanistycznych, absolwentka filologii polskiej, kulturoznawstwa i filozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; pracownik dydaktyczny Warszawskiej Szkoły Filmowej; autorka rozprawy doktorskiej pt. *Św. Tomasz z Akwinu i jego myśl w twórczości Czesława Miłosza – inspiracja, wzór czy punkt odniesienia?* i artykułów naukowych dotyczących literatury i filmu. Zainteresowania naukowe związane są z problematyką związków sztuki i filozofii oraz miejscem tradycji we współczesnych tekstach kultury.

Michel Bastit – profesor filozofii starożytnej i średniowiecznej oraz metafizyki na Uniwersytecie Burgundii w Dijon oraz członek Akademii Poincaré w Nancy. Autor wielu książek, m.in., *Le principe du monde. Le Dieu du philosophe* (2016), *La substance. Essai de métaphysique* (2012), *Qu'est ce*

que l'université? (2007), *Les quatre causes de l'être dans la philosophie première d'Aristote* (2002), *Les principes des choses en ontologie médiévale* (1997).

Tomasz Duma – doktor habilitowany, pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii KUL; autor książek: *Akt i możliwość w filozofii realistycznej. Gallusa Mansera interpretacja teorii aktu i możliwości* (Lublin 2008), *Metafizyka relacji. U podstaw rozumienia relacji bytowych* (Lublin 2017), jak też licznych artykułów m.in. z zakresu metafizyki i antropologii filozoficznej. Interesuje się metafizyką, zwłaszcza tomizmu egzystencjalnego, antropologią filozoficzną, filozofią Boga i etyką.

Mieczysław Gogacz - prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawnej Akademii Teologii Katolickiej). Stworzył konsekwentną odmianę tomizmu egzystencjalnego. W jego ramach broni teorii aktu istnienia i zasady niesprzeczności, tezy o odrębności i wewnętrznej jedności jednostkowych bytów oraz wynikającego z tych twierdzeń realizmu i pluralizmu bytowego. Zaproponował szereg doprecyzowań w dyscyplinach filozoficznych, takich jak filozofia bytu, antropologia filozoficzna, etyka i pedagogika. Formułował podstawy etyki zawodowej lekarza, żołnierza, funkcjonariusza Straży Granicznej; wykładał te etyki na AM, WAT i UW. Uczestniczył w debatach publicznych na temat ochrony życia, etyki zawodowej, racji stanu, polityki kulturalnej i naukowej państwa. Wykaz publikacji M.Gogacza obejmuje prawie 1000 pozycji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0517-0781>

Agnieszka Gondek – dr nauk humanistycznych, filozof, absolwentka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Urzędnik państwowy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej w Warszawie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Specjalizuje się w zakresie filozofii wychowania. Nauczycielka akademicka z kilkuletnim doświadczeniem w zakresie nauczania filozofii i etyki, w tym etyki zawodu i historii filozofii. W nauczaniu i kształceniu promotorka wspólnego odkrywania i poszukiwania prawdy. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół antropologii filozoficznej, etyki, metafizyki i filozofii wychowania.

Natalia Gondek – mgr, asystent badawczy przy Katedrze Metafizyki na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest sekretarzem redakcji czasopisma „Roczniki Filozoficzne”. Jej zainteresowania badawcze

oscylują wokół metafizyki, w szczególności metodologii metafizyki oraz teorii poznania metafizycznego. Była uczniem księdza prof. Andrzeja Maryniarczyka.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5229-7016>.

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Maria Janik-Czachor – prof. dr hab., fizykochemik, wybitna specjalistka od nanomateriałów, emerytowana profesor Instytutu Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk oraz Kierownik i Pełnomocnik Laboratorium d/s Centrum Fizykochemii Materiałów Instytutu Chemii Fizycznej PAN i WIM PW. Stypendystka Fundacji im. Aleksandra von Humboldta. Autorka licznych publikacji w kraju i za granicą – index Hirscha 26 (wg bazy Scopus; najwyższy wśród fizykochemików w Polsce). Prywatnie, małżonka śp. prof. Andrzeja Czachora i krewna Sługi Bożej Wandy Malczewskiej oraz malarza Jacka Malczewskiego.

Henryk Majkrzak SCJ – dr hab., znawca nauki św. Tomasza z Akwinu (doktorat z antropologii filozoficznej – *Godność człowieka w myśli św. Tomasza z Akwinu*, Rzym, Angelicum, habilitacja z teologii dogmatycznej – *Antropologia integralna w ‘Sumie teologicznej’ św. Tomasza z Akwinu*, Uniwersytet Opolski) oraz nauki św. Augustyna (doktorat z teologii życia wewnętrznego – *Rola przyjaźni w życiu duchowym św. Augustyna*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie). Wykładowca filozofii na uczelniach katolickich Krakowa i okolic, kierownik Sekcji Filozoficznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie oraz członek Polskiego Towarzystwa św. Tomasza z Akwinu (Lublin) oraz Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Warszawa). Jest autorem wielu książek i innych publikacji, znawcą Kościoła katolickiego w Azji Środkowej i na Zakaukaziu (książka – *Azja Środkowa i Zakaukazie. Kościół katolicki, społeczeństwa i zwyczaje*) oraz Watykanu (książki – *Watykan. Wszystko to, co chcielibyście wiedzieć* oraz *Papieskie formacje zbrojne*). Równocześnie zaangażowany jest w działalność patriotyczną i pracę duszpasterską.

Andrzej Maryniarczyk SDB – ks. prof. dr hab., Kierownik Katedry Metafizyki KUL; Prezes Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu; redaktor naczelny dziesięciotomowej Powszechnej Encyklopedii Filozofii i dwutomowej Encyklopedii Filozofii Polskiej oraz Słownika-przewodnika filozoficznego; członek: Towarzystwa Naukowego KUL, Lubelskiego Towarzystwa Filozoficznego, Società Internazionale Tommaso d'Aquino, American Association of Catholic Philosophers, American Society of Christian Philosophers, Pontificia Academia di S. Tommaso – Roma. Zmarł niespodziewanie 27 grudnia 2020 roku.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6535-5089>

Ewa Agnieszka Pichola – dr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Doktorat z filozofii obroniła w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy, w której analizowała dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w jego pismach. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6078-7384>

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974, studia zakończył magisterium u prof. M. Gogacza. Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest

pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie Médiéval w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Julia Rejewska – mgr, doktorantka filozofii w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół współczesnej etyki, filozofii kultury i filozofii edukacji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5740-6608>

Szymon Stanula – student filozofii na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. W swoich poszukiwaniach filozoficznych skupia się przede wszystkim na problematyce metafizycznej oraz tomizmu po encyklice Aeterni Patris. Szczególnie zaś oddał się badaniu zagadnienia istnienia w tomizmie R. Garrigou-Lagrange'a. W roku akademickim 2021-2022 studiował w Paryżu w ramach stypendium realizowanego w Instytucie Katolickim.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4968-1893>

Marian Szymonik – ks., dr hab. nauk humanistycznych w zakresie filozofii. Wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie; „profesor stały” i wykładowca w Wyższym Instytucie Teologicznym w Częstochowie.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0796-8001>

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możnościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możnościowego i czynnego*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

